

EEN DWARSE BLIK OP SEKSUELE VORMING

18 MAART 2013

Geacht parlementslid,

Voor u ligt het visiestuk van DWARS, GroenLinks jongeren over seksuele vorming in Nederland. Wij maken ons zorgen over dit onderwerp naar aanleiding van onderstaande constatering.

Het aantal jongeren dat een soa heeft neemt toe en het condoomgebruik is nog steeds bedroevend laag. Daarnaast is er nog altijd weinig aandacht voor seksuele diversiteit in het onderwijs. Wij zijn ons ervan bewust dat het verplicht wordt voor scholen om aandacht te besteden aan diversiteit, maar wij vrezen dat het noemen van homo-, bi- en transseksualiteit en transgenderisme niet voldoende is om de acceptatie te bevorderen. Onder diversiteitsonderwijs zouden ook culturele verschillen in seksualiteitsbeleving moeten vallen. Naast problemen met seksuele diversiteit zijn er in Nederland te veel slachtoffers van seksueel geweld.

De oplossing voor deze probleemstellingen kan volgens ons het beste gezocht worden in de seksuele vorming die op scholen wordt aangeboden. DWARS vindt het wenselijk dat deze vorming op een brede en open manier gegeven wordt. Dit gebeurt nog niet altijd even goed; de houding en persoonskenmerken van de docent hebben veel invloed op de kwaliteit van de vorming. De biologie- of verzorgingsdocent die deze lessen geeft is derhalve niet altijd de juiste persoon om dit te doen.

Wij zullen hieronder onze vijf probleemstellingen en mogelijke oplossingen bespreken, maar de uiteindelijke uitwerking laten natuurlijk aan u over. Uiteraard zijn wij graag bereid om mee te blijven denken over dit onderwerp. Wij hopen dat dit stuk u inspireert om weer meer politieke aandacht te schenken aan dit onderwerp.

TE WEINIG CONDOOMGEBRUIK; AANTAL SOA'S NEEMT TOE

Op humoristische wijze wordt er in reclamespotjes met leuzen als "play it safe" aandacht gevraagd voor een serieus probleem. Nederlandse jongeren scoren op condoomgebruik de laatste jaren nog steeds een diepe onvoldoende! Onderzoek van Rutgers/WPF en Soa Aids Nederland uit 2012 laat zien dat jongeren er niet in slagen consequent condooms te gebruiken bij potentieel risicovolle sekscontacten.

Net iets meer dan de helft van de jongeren (54%) gebruikt consistent bij vaginale seks met een losse partner een condoom; bij anale seks (41%) is dit cijfer zelfs nog lager. Deze cijfers zijn gebaseerd op een onderzoek onder respondenten in de leeftijd van 15 – 35 jaar. Argumenten die door jongeren worden aangehaald voor het niet gebruiken van condooms zijn onder andere het vertrouwen van het soa-vrij zijn van de ander of het niet bij de hand hebben van condooms. Ook blijken jongeren snel te stoppen met het gebruiken van een condoom in een nieuwe relatie, 13% laat het condoom al na een week in het nachtkastje liggen. Dit nalatige gedrag van jongeren is de laatste jaren constant gebleven.

Het al dan niet gebruiken van condooms hangt natuurlijk samen met het aantal gevallen van seksueel overdraagbare aandoeningen (soa's). Helaas zien we niet dat het aantal behandelde soa's in Nederland de laatste jaren afneemt.

Om het aantal soa uitbraken in Nederland terug te brengen, is het van groot belang dat het condoomgebruik onder jongeren toeneemt. Uit onderzoek blijkt dat slechts een derde van de jongeren met losse sekscontacten (bijna) altijd condooms op zak heeft. Tevens geven jongeren zelf aan dat het niet bij zich dragen van condooms één

van de belangrijkste redenen is waarom ze niet gebruikt worden. Hier ligt dus een belangrijke taak voor de voorlichting. Het zou goed zijn als condooms beschikbaar zijn op verschillende plaatsen, bijvoorbeeld in uitgaansgelegenheden. Verder is het een van de taken van de seksuele vorming om jonge mannen te laten inzien dat er in de portemonnee altijd plaats is voor condooms en het bespreekbaar te maken onder meiden dat het goed is om condooms in hun handtas te hebben!

ACCEPTATIE EN EMANCIPATIE VAN LHBTQ-JONGEREN

Begin februari bleek uit Nederlands onderzoek dat homo-, lesbische en biseksuele jongeren die gepest worden op school vaker aan zelfmoord denken en vaker een zelfmoordpoging doen dan homojongeren die niet met pesterijen te maken hebben. Bovendien krijgen 7 op de 10 lesbische, homo-, bi-, transgender en queerjongeren (LHBTQ-jongeren) volgens onderzoek van de Rijksoverheid te maken met discriminerend fysiek of verbaal geweld. Hierdoor wordt al snel duidelijk dat het met de acceptatie van onze LHBTQ-jongeren op scholen nog niet goed zit. Daarnaast constateert het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) dat 37% van de transgenders zich niet veilig voelt in de eigen woonomgeving en dat 21% van de homoseksuelen zich de laatste jaren onveilig is gaan voelen.

De intolerantie en het pestgedrag zijn zaken die stevig aangepakt dienen te worden. Het is verschrikkelijk om als LHBTQ-jongere niet jezelf te kunnen zijn op school en hierdoor niet goed mee te kunnen draaien. Homo-organisatie COC en kennisinstituut Movisie pleiten daarom voor meer aandacht tegen 'homopesten'. Scholen moeten uitgebreider bij dit probleem stilstaan.

Onbekend maakt onbemind. Daarom is het belangrijk dat jongeren meer weten over homo- en biseksualiteit en transgenders. Bijvoorbeeld om hen te laten inzien dat seksuele geaardheid geen keuze is, en dat we iedereen moeten accepteren zoals diegene is. Het zou daarbij kunnen helpen om LHBTQ-jongeren uit te nodigen om over hun leven te vertellen voor de klas. Een eventueel alternatief zou zijn om een documentaire te tonen waarin LHBTQ-jongeren aan het woord zijn. Ook zou het goed zijn om de Gay-straight Alliances (GSA's) die op verschillende scholen zijn opgericht te stimuleren. Binnen GSA's slaan homo- en heterojongeren de handen in een om de acceptatie van homoseksualiteit te verbeteren op hun school.

Daarnaast dient seksuele geaardheid een onderwerp te zijn dat wordt benaderd als onderdeel van de individuele seksualiteit. Iedereen beleeft zijn of haar seksualiteit anders; seksuele geaardheid is slechts één van de verschillen die er tussen mensen bestaan op dit gebied. De boodschap van het onderwijs moet worden dat geaardheid niet bepaalt wie iemand is en dat iedereen recht heeft op zijn eigen seksuele identiteit.

SEKSUELE VORMING IN VERSCHILLENDE RELIGIES

Nederland kent vijf grote religies, namelijk het christendom, de islam, het hindoeïsme, het boeddhisme en het Jodendom. Deze religies staan allen verschillend tegenover seksualiteit.

Toch blijkt het binnen veel religies lastig om open te spreken over seksualiteit, ook binnen het gezin. Lang niet altijd ligt religie hieraan ten grondslag, vaker heeft dit taboe een culturele oorzaak. Dikwijls gaat het om schaamte over het openlijk spreken

over seksualiteit. Een ander aspect dat een rol speelt kan een autoritaire opvoedstijl zijn, waardoor de afstand tussen kind en ouder aannemelijk groter is dan in de atheïstische Westerse cultuur.

In het hindoeïsme is er sprake van weinig seksuele voorlichting, omdat de meisjes geacht worden maagd te blijven tot hun huwelijk. Paradoxaal hieraan is dat alleen familie aan deze jongeren voorlichting mogen geven en dat dit vaak pas vlak voor het huwelijk gebeurt. In Nederland staat de Joodse gemeenschap staat het minst negatief tegenover seksuele voorlichting, al zijn enkele joden van mening dat seksuele voorlichting enkel door de rabbijn hoort te gebeuren.

Hoe zou het Nederlandse onderwijs aandacht moeten geven aan de invloed van culturele achtergrond op seksualiteit, zonder het respect te verliezen voor de diversiteit aan culturen? Wij zijn van mening dat er tijdens seksuele vorming op scholen meer aandacht moet worden besteed aan religieuze en culturele verschillen in seksualiteitsbeleving. Het vergoten van de kennis zal in dit geval al veel bijdragen aan het onderlinge begrip van jongeren, waardoor het bijvoorbeeld makkelijker wordt om een relatie te beginnen met iemand met een andere culturele achtergrond.

PREVENTIE VAN SEKSUEEL GEWELD EN GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

Hoewel er weinig over gepraat wordt, komen seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag in Nederland veel voor. Uit een onderzoek middels een enquête blijkt dat 12% van de vrouwen en 3% van de mannen ooit verkracht is. 17% van de meisjes onder de 25 heeft ooit tegen haar wil seks gehad. Een derde van de vrouwen (34%) en 6% van de mannen heeft ooit seksueel geweld in bredere zin, bijvoorbeeld aanranding, meegemaakt. Seksuele intimidatie is eveneens aan de orde van de dag, ruim 60% van de vrouwen heeft hier ooit mee te maken gehad.

Ondanks deze schokkende cijfers is er weinig aandacht voor seksueel geweld en grensoverschrijdend gedrag in de media en in het onderwijs. Om te voorkomen dat jonge mensen slachtoffer of pleger worden van seksueel geweld, is het essentieel dat er voorlichting over wordt gegeven. Natuurlijk wordt het probleem hier niet volledig door opgelost, maar het is belangrijk dat jonge mensen zich bewust worden van hun eigen seksuele grenzen en die van anderen. Onder jongeren is er vaak groepsdruk om zo veel en zo vroeg mogelijk seks te hebben. Jongeren hebben daarom ondersteuning nodig bij het bepalen en hanteren van hun eigen normen.

Vrouwen wordt geleerd om 'nee' te zeggen tegen seks als zij dit niet willen. Mannen krijgen echter minder handvatten aangereikt om seks te weigeren. Onvrijwillige seks kan voorkomen worden door jonge mensen te leren om signalen van hun partner te herkennen, zodat zij gedrag niet als een 'ja' opvatten als het 'nee' is. Want hoe belangrijk het ook is om vrouwen, maar ook mannen, 'nee' te leren zeggen, soms is dat vanwege uiteenlopende redenen heel moeilijk. Daarom moet de boodschap tijdens de lessen seksuele vorming zijn dat mensen alleen met expliciete, wederzijdse instemming seks met elkaar hebben.

DE HOUDING VAN DE DOCENT

In Nederland is weinig onderzoek gedaan naar hoe docenten in de praktijk seksuele vorming geven. Uit de enkele studies blijkt echter dat docenten op middelbare scholen het vooral belangrijk vinden om de cognitieve, dat wil zeggen biologische,

onderwerpen te behandelen. Er is op veel scholen weinig ruimte voor relationele en emotionele aspecten van seksualiteit, slechts iets meer dan een kwart van de docenten besteedt ruim aandacht aan de affectieve aspecten van seks. Onderwerpen die onderbelicht blijven zijn bijvoorbeeld ongewenst seksueel contact en homoseksualiteit.

Uit ditzelfde onderzoek blijkt dat de persoonlijkheid en de eigen houding van de docent ten opzichte van seks een grote rol spelen in de kwaliteit van de seksuele vorming die hij of zij geeft. Een kwart van de leraren die deze lessen verzorgt, geeft aan zichzelf hiervoor 'niet de juiste persoon' te vinden. Opmerkelijk is dat leerlingen aangeven dat zij de school als belangrijkste bron van kennis over seksualiteit zien. Het is dus wel degelijk belangrijk voor jongeren dat zij op een open manier seksuele voorlichting aangeboden krijgen van hun school.

Aangezien het belangrijk blijkt te zijn dat degene die de lessen seksuele vorming geeft zich er comfortabel bij voelt, stellen wij voor dat seksuele vorming voortaan door speciaal opgeleide (jonge) mensen wordt gegeven, die ervoor kiezen om over dit onderwerp te praten met een klas. Deze mensen zouden in ieder geval één les moeten geven; de overige lessen kunnen gegeven worden door docenten van de school die affiniteit hebben met het onderwerp. Dit zouden dus eventueel ook andere docenten kunnen zijn dan de docenten van de vakken waaronder seksuele vorming valt.

CONCLUSIE

Het overkoepelende idee van dit visiestuk is dat er beter gecommuniceerd moet worden met jongeren over seksualiteit. DWARS wenst stigma's te doorbreken en taboes bespreekbaar te maken.

Seksuele vorming dient erop gericht te zijn jongeren zoveel mogelijk te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun eigen seksualiteit. Door open met elkaar te leren spreken over seks, zal het makkelijker worden voor jongeren om met diversiteit om te gaan. De lessen moeten jongeren de ruimte geven om hun eigen normen en waarden te bepalen en moeten ze handvatten geven om deze normen en waarden te hanteren. Op die manier kan het onderwijs jongeren helpen om een veilig en prettig liefdesleven op te bouwen.

BRONNEN

H. de Graaf, H. Kruijer, J. van Acker, S. Meijer; Seks onder je 25e, Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012; 2012 Rutgers WPF/ Soa aids Nederland

Rutgers Nisso Groep. (2010). Veilig Vrijen Bij Jongeren: De stand van zaken 2009 en de ontwikkelingen sinds 1997. Geraadpleegd op:

<http://www.rutgerswfp.nl/sites/default/files/Jongerenmonitor%202009.pdf>

<http://www.soaaidsmagazine.nl/content/nog-steeds-stijging-het-aantal-soaconsulten>

http://www.soaids.nl/documenten/seksually_transmitted_infections_in_the_netherlands.pdf

http://www.soaids.nl/veilig_vrijen/voor_ouders/veilig_vrijen_feiten_en_cijfers

Diana D. van Bergen, Henny M. W. Bos, Jantine van Lisdonk, Saskia Keuzenkamp, and Theo G. M. Sandfort; Victimization and Suicidality Among Dutch Lesbian, Gay, and Bisexual Youths; American Journal of Public Health: January 2013: Vol. 103, No. 1, pp. 70-72.

Saskia Keuzenkamp, Niels Kooiman, Jantine van Lisdonk iov Sociaal en cultureel planbureau; Niet te ver uit de kast; maart 2012

http://www.gaysite.nl/nieuws/1307/COC_maak_aanpak_discriminatie_prioriteit_politie.html

Ginneken, B van, Y. Ohlrichs en I. van der Vlugt. 2007. Zwijgen is zonde. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Nationaal Kompas Volksgezondheid, versie 4.10, 13 december 2012; seksueel geweld; via

<http://www.nationaalkompas.nl/gezondheidsdeterminanten/omgeving/leefomgeving/seksueel-geweld/seksueel-geweld/>

Timmerman, G; Seksuele vorming en de persoonlijkheid van de leraar; Pedagogiek 2009; 29e jaargang (1): 45-59

Bongardt, D. van de, Mouthaan, I, Bos, H; Seksuele en relationele vorming in het voortgezet onderwijs; Pedagogiek 2009; 29e jaargang (1): 60-77